

műút

„Úton lenni boldogság...” (J. K.)

Szerzőink: Balajthy Ágnes (1987, Kistokaj–Debrecen) kritikus, szerkesztő · Bányai Tibor Márk (1979, Pécs) költő, kritikus · Bazsányi Sándor (1969, Miskolc—Piliscsaba) irodalomkritikus, esztéta, egyetemi oktató · Cseh Zoltán (1973, Pozsony) költő, műfordító, irodalomtörténész · Dudás Győző (1971, Budapest) szabadúszó illusztrátor, képregénykészítő · Farkas Arnold Levente (1979, Nagyvárad) általános iskolai tanár · Grecsó Krisztián (1976, Szegvár) író, szerkesztő · Hermann Veronika (1986, Zalaegerszeg) irodalomtörténész, kritikus · Kelemen Pál (1977, Budapest) az ELTE Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet oktatója · Kerber Balázs (1990, Budapest) költő, kritikus, az ELTE olasz doktori programjának hallgatója · Kőrösi Imre (1970) költő, klasszika-filológus · Kustos Júlia (1996, Szombathely) kritikus, író, költő, az ELTE hallgatója · Lénárt Tamás (1981, Budapest), az ELTE BTK adjunktusa · Melhardt Gergő (1993, Szombathely) irodalmár, kritikus · Nyerges Gábor Ádám (1989, Budapest) író, költő, szerkesztő · Nyilas Atilla (1965, Budapest) költő · Pauljucsák Péter (1983, Sárospatak) pszichológus · Peer Krisztián (1974, Dorog) költő, dramaturg · Simon Bettina (1990, Miskolc) költő · Szabó Marcell (1987, Szeged) költő · Szaniszló Judit (1977, Miskolc) író · Székely Szabolcs (1983, Budapest) költő · Szemes Botond (1994) az ELTE BTK Irodalomtudományi Doktori Iskolájának hallgatója · Sztaskó Richard (1987, Budapest) középiskolai tanár · Thomka Beáta (1949, Debeljača–Pécs) irodalomkutató, kritikus, egyetemi tanár · Urbán Csilla (1987) az ELTE BTK Irodalomtudományi Doktori Iskolájának hallgatója · Ureczky Eszter (1984, Sárospatak–Debrecen) irodalmár, kritikus · Visy Beatrix (1974, Budapest) irodalomtörténész (PhD), kritikus · Vonnák Diána (1990) antropológus, író, műfordító

E számunkat **Kőrösi Imre** festőművész alkotásai vagy azok részletei díszítik.

Műút · irodalmi, művészeti és kritikai folyóirat · ISSN 1789-1965 · Megjelenik a **Szépírók Alapítvány** kiadásában Miskolcon · Főszerkesztő: **Zemlényi Attila** (zemlenyi@muut.hu) · Felelős szerkesztő; művészet: **Jenei László** (jenei@muut.hu) · Szépirodalom: **Mezei Gábor** (mezei.gabor@muut.hu) · Kritika, esszé; olvasószerkesztés és korrektúra: **Vásári Melinda*** (vasari.melinda@muut.hu) · Képszerkesztés, design: **Tellingner András** (telli@chello.hu) · Képanyag és felelős kiadó: **Kishonthy Zsolt** (kishonthy@muut.hu) · **Szerkesztőség:** 3530 Miskolc, Széchenyi I. u. 14. · +36 46 326 906 · muut@muut.hu · www.muut.hu · www.facebook.com/muutfolyoirat · twitter.com/muut_folyoirat · Szerkesztőségi titkár: **Simon Gabriella** (szepmestersegek.alapitvany@gmail.com) · Layout és logo: **Szurcsik János** (mail@janos.at; www.janos.at) · **Előfizethető: Szépírók Alapítvány** (szepmestersegek.alapitvany@gmail.com · 3530 Miskolc, Széchenyi István u.14. · Tel.: +36 46 326 906; előfizetési igényét a megadott e-mail címen jelezze!) és az **OTP Bank Nyrt. Miskolci Igazgatósága** 11734004-20412245 számlaszámára, pontos elérhetőség megjelölésével, közvetlenül vagy postai átutalással · Előfizetési díj egy évre: 4740 Ft. Nyomda és kötészet: **Tipo-Top Nyomda**, Miskolc · Felelős vezető: **Solymosi Róbert** · **Műút portál:** **www.muut.hu** · ISSN 1789-2635 · Felelős szerkesztő: **Jenei László** (jenei@muut.hu) · Szerkesztőbizottság: **Bárány Tibor** (Kiskáté), **Kishonthy Zsolt**, **Mezei Gábor**, **Tellingner András**, **Vásári Melinda**, **Zemlényi Attila**.
* A szerkesztő az Emberi Erőforrások Minisztériumának Oláh János szerkesztői ösztöndíjasa.

nka

MissionArt
Galéria

Alapítvány
Vendégház

SZABÓ Marcell

A zseb vallási karaktere (részlet)

A roppant máglyává egyesülő lángok, akárcsak Kleist támaszték nélküli boltíve, mely azért nem omlik össze, mert VALAMENNYI KŐ EGYSZERRE AKAR LEOMLANI, úgy feltartóztatlanok, hogy eszük ágában sincs helyet változtatni, terjedni, elharapózni. Az egyetlen irányba hajlított fény- és hőerő nem a mindent felemészítő kigömböc hasonlata, hanem az örök koplalásé: ha minden gyertyához tartozik egy tenyér, akkor a csoport összetételének legkisebb változása is egy tag megsemmisülésével ér fel. Elfújnak egy gyertyát, vagy legyintenek a kelleténél nagyobb. És a mozdulat nyomán átrendeződő fényviszonyok közösséget feltételeznek, melynek tagjai efféle jelzésekkel mutatják az időt. Mint XV. Lajos halála, melyet a lehetőségekhez mérten, de közvetítenek. Thomas Carlyle leírásában a király halálát egy egész udvar várja türelmetlenül. Unják a dolgot, mintha elnyúlna egy körmenet, vagy a légkör volna túlságosan párás, amivel szemben lehetséges türelmetlennek lenni, hanghordozással jelezve, hogy eleget láttak, eleget tapasztaltak, eleget csalódtak, és szívesebben vennék a fennálló körülmények mielőbbi megszűntét.

EZ A MÁJUS TIZEDIK NAPJA IS FÖLVIRRADT
A MEGUTÁLT BETEGÁGYRA; DE OTT NEM LÁTJÁK,
NEM VESZIK ÉSZRE: MERT AKIK KINÉZNEK
AZ ABLAKON, EGÉSZEN SÖTÉTSÉGBE BORULTAK;
A VÍZTARTÓ KEREKE ÖSSZEVISSZA MOZOG
TENGYELÉN; AZ ÉLET, MINT EGY MEGROKKANT
PARIPA, LASSAN VONSZOLJA MAGÁT A VÉG
FELÉ. A DAUPHIN ÉS DAUPHINESSE TÁVOLABB
FEKVŐ TERMEIKBEN UTRA-KÉSZEN ÁLLANAK;
VALAMENNYI LOVÁSZ ÉS CSATLÓS LOVAG-
CSIZMÁBAN ÉS FELSARKANTYÚZVA: VÁRVÁN
VALAMI JELT, HOGY A RAGÁLY HÁZÁBÓL
KIMENEKÜLHESSENEK. Mintha tartanának tőle,
hogy a külső egyformaság tompítja az érzékelést,

és mire pattanni kellene, vágta, átvágni a palotakerten, a sűrűsödő jelek közt észrevétlen marad a király halála. [REDACTED] zérény igényeivel, sima modorával a ragály házát a fekete himlő egészen belakja. A király, a korabeli források szerint nagy örömét lelte mindenben, ami a halálra emlékeztette, és amikor valamivel korábban vadászatból hazatérve egy gyászmenettel találkozott, izgatottan vizsgálta a himlőben elhunyt fiatal lány holttestét. De előtte is. Ki-kiszökik a nép közé, mulatságokat látogat, szabókkal, hentesekkel dominózik, szabadon társalog, bepiszkolja a kezét, a ruháit, elhever az istálló mögött, és végig élvezettel tudakolja a legkülönfélébb halálesetek okát. Az anyagi világ bonyolultságát, kiismerhetetlenségét a halálnemek gazdagsága ismétli meg. Nec uia mortis erat simplex. Egyszer elküldi szolgáját, hogy tudakozódjon, hány friss sírdombot számlál a temetőkert, melyet hintójából kiszúrt, és a válasza, hármat, elégedetten jegyzi meg, a társaság, Madame Châteaurenault és Madame Mirepoix legnagyobb megdöbbenésére: C'EST FAIRE VENIR L'EAU À LA BOUCHE. A halálra adott válasz mindig erotikus, a mozgás hiányára csakis a testnedvek fürgesége felelhet, és ha az sem, marad a kocsis rajtszava, mely a lovak munkáját tekinti vízességnek. Egy másik beszámoló szerint a folyók sétáló utak, elvisznek, ahová akarjuk, de a nyál, a király nyála tekinthető-e folyónak, amin bárki csoroghat a kívánt vég felé? XV. Lajos fél évszázadot élt le annak biztos tudatában, hogy egy gyermekkori fertőzés megóvjá a további járványoktól, köztük a fekete himlőtől is. De a fenti vadászjelenet után a fősebész jeleket fedez fel a király ínyén. A meritokráciának vége. Befellegzett. Pedig milyen bő termést ad a száj. Mert ha az arra érdemes kiválasztása keresés eredménye, melyet ellenőrizni, igazolni szükséges, akkor a szuverén, az erényei és adottságai alapján legalkalmasabb személy nem lehet más, mint aki képes ellenállni a rá irányuló keresésnek. Képes elrejtőzni a tekintetek elől, és ezzel uralkodni, ha nem is a nép felett, de a nép döntésén, hogy a választás: szelekció. Innen a háttérhatalmakra hivatkozó szerencsétlenek mégis mély igazsága: aki uralkodhat, az már régen kudarcot vallott. Az egyedül igaz módszer az esetlegességen alapul, a kiválasztásról csakis a vakszerencse dönthet, az utódlás törvénye. Kétszázötven évvel később így írhatják, megnyugtatóan egyes royalista szervezkedésekre: A minden értelemben ideális, teljhatalmú uralkodót sorshúzással választanánk, de időről időre (a legnagyobb pompa közepette) ki is végeznénk: mondjuk öt évente.

Miért nem hamarabb? Sorshúzással, a beiktatás után a születési év és egy véletlenszerű, négyjegyű szám összegének óra perc leteltével? Mégis, hogy a közösség, ne a gyilkosok köztársasága legyen, az uralkodónak kellene öngyilkosságot elkövetnie. A dauphin és a dauphinesse mindenesetre térdre borul. A teljes egészében színházi jelenetet a délutáni udvar fogadja magába, elszórt, távoli épületegyütteseivel. A háttér egykedvűen nyújtózik el, az elköltött ebéd, a felfalt istálló, a pejlovak, és velük a lusta személyzet, az agónia utolsó perceiben, rettegve a fertőzéstől. Minderről Madame Campantól tudunk, aki emlékirataiban beszámol, hogy a himlőhelyen ragadt előkelőségek utasították az istállómestert, az ablakba helyezett gyertya elfújásával kezdetét veheti a lovak felszerszámolása, a hintók, fogatok előkészítése. A terek és időpontok előforradalma sehol sem egyértelműbb, mint Carlyle lábjegyzetében, mely a történet technikai valóságát vonja kétségbe, a szakaszoló akarat mértékegységét, mely ráakad kezdetre, végre, és sehol sem húzza tágabba hatáskörét, mint itt, a hétköznapi tárgyakba és használatokba öltözött hit területén. A ragály házából nincs kiút, ha a szabadulást egyetlen gyertya fényerejére bízták. SENKI NEM MER VÉLEMÉNYT NYILVÁNÍTANI A POMPÁS SZÍNHÁZI GYERTYA KAPCSÁN, MELYET MADAME CAMPAN ERRE AZ ALKALOMRA GYÚJTOTT MEG, MAJD FÚJT EL A HALÁL PILLANATÁBAN. MIFÉLE GYERTYÁT GYÚJTHATNAK MEG, FÚJTHATNAK EL EGY OLYAN ROPPANT LÉTESÍTMÉNYBEN, MINT VERSAILLES, AHOL A TÁVOLSÁGOK LEHETETLENÉ TESZIK, HOGY BÁRKI MEGERŐSÍTSE: MIVEL MÁJUSI DÉLUTÁN KÉT ÓRA VAN, ÉS A KIRÁLYI ISTÁLLÓK 5–600 MÉTERRE IS LEHETNEK A KIRÁLY BETEGÁGYÁTÓL, A GYERTYA, FÉLŐ, ANÉLKÜL ALSZIK KI, HOGY ÉSZREVENNÉNK. HISZ VALÓJÁBAN TOVÁBB ÉG — MADAME CAMPAN KÉPZELETÉBEN; FÉNYT VETVE MÉMOIRES-JÁNAK MEGANNYI RÉSZLETÉRE. Az *establishment* STABLE is egyben, mégis valahogyan össze kell kötni a kettőt. A monarchia lényege szállítható, illetve megszállható, a pesztilencia ingóság és ingatlan egyszerre. Az agónia színrevitelekor Carlyle a lovászok nézőpontját választja, THE 'CANDLE' DOES THREATEN TO GO OUT IN SPITE OF US, talán azért, hogy kiemelje: az ablakba állított gyertya történetét ugyan csak Madame Campan emlékirataiból ismerjük, de sem az időben visszafelé araszoló, hétköznapi azonosulás, mely az olvasó képzeletét egy-egy szereplőhöz láncolja, sem a gyertya szemre vétele nem lehetséges az érzékelést gátló körülmények ismertetése nélkül. Madame Campan a lovászok szempontját kínálja Carlyle-nak, aki az istállóból közvetítve az agóniát, egy szabad szemmel érzékelhetetlen gyertyaláng segítségével jeleneteli a királyi hálószoba történéseit.

A villamos hálózatok előtt mindent gyertyafény jelez. A szolgálók félelmére, hogy elmulasztanak valamit, az emlékiró lelkiismerete felel. Que le gaz récent torde la mèche louche, arra elég egy óvatlan mozdulat is, miközben a lovászok számára a gyertyafény a király jelenvalósága. Ő a király. Egy faggyúguriga. De kihunyta az emlékezetre boruló sötétség trópusa is, mely emlékezetet már mindig a király életének eseményei kell hogy lekössék és lelkesítsék. A gyertyát eloltó kéz mozdulata — vagy a gyertya meggömbül, összeroskad, és felemészti önmagát, megint másutt egy gyertya meggyújtásával válaszolnak. Hisz a gyertya nem csak a kedves halott emelvénye, emlékműve a templomokban, hanem egy idő után az írás fizikai feltétele is. Ahol sötétedés után világot gyűjtanak, ott nagy valószínűséggel munka folyik. És így tovább: az emlékezet fénye leginkább fizikai megfelelője és támasza, a valóságos gyertya kihunyta után világolhat a legnagyobb erővel. Létüket, párhuzamosságuk esetében sajnálatos vetélkedés gyöngíti, mely, fentebb a lángnyelvek bizonytalan funkciójához hasonlatosan, ahol az egyén nem törekedhet a másik kárára, az írás és az utazás egyidőben elvégezhetetlen feladatoként mutatkozik meg. Az emlékiró és a lovász nem lehet ugyanaz a személy.

OLYKOR UGYANIS MINDÖSSZE SZÜRKE MEZŐKBŐL

ÁLL A MŰLTŐRŐL ALKOTOTT KÉPZET, majd hozzát teszi,
HOGY CSAKIS LEHUNYT SZEMMEL KÉPES

EMLÉKEZETÉBE IDÉZNI A MŰLTAT, végül, a valós
szürkeség láttán, a szenvedéstől őrzöngve
kaparja a lap aljára, hogy A TÁG HORIZONT ELŐTT

ÁLLVA A MEZŐ LÁTVÁNYA MEGSEMISÍTETTE

AZ EMLÉKEKET. Mindet, egytől egyig. A képzelet
számára mintegy tisztán, pusztá elképzelésekből
font fényt megsemmisíti a valóságos lobogás.

Amíg a lovász egyetlen feladata, hogy felmérje
a gyertya állagát, addig az emlékiró számára
kizárólag a sötétségben lehetséges a munkálkodás.

Az egyik oldalon a káprázat, mely el kell hogy
töltsön mindenkit, aki tekintetét órákig egyetlen
tárgyra függeszti, a másik oldalon a türelmetlen
tettvágy, a dologtalan szempár, mely szíve szerint
már most a valahai homályban gyakorlatozna. A délutáni
jelenet nem hagy kétséget efelől: elválasztja Madame
Campan és a lovászok munkáját, az egyiket a napvilágon
tartva, a másikat vissza- vagy épp előreutalva az elme,
az emlékek és a történelem sötétjébe, ahonnan nem
vezet folyosó sehová, ahol nem abrakolnak.

A nappali fényözönben a gyertya nem az írást szolgálja, ugyanúgy, ahogy a felejtés és az emlékezés területén ugyanezen gyertya már nem utal semmi másra, nem jelez semmi rendkívülit, uralkodó születését, halálát, mert az érzékelésükhöz szükséges tér- és időviszonyokat függeszti fel. Ha a lovászok bizonytalan nézőpontjából szemléljük, a gyertya kihunyta valóságosan is halott mű. Agóniája végpontján még utoljára erőt gyűjt, a levegő zsírpecsétes üvegdobozába zárva, a súlyos párnák és szövetek birodalmában még utoljára felágaskodik, gyógyult paripa, de nem nyerít, helyette tüdeje tartalmát az ablakpárkányra helyezett gyertya irányába üríti.